

Ex Libris: Laura Kolbe

Juttusarjassa historianlaitoksen henkilökunta kertoo kirjallisuudesta ja itsestään. Kolmannessa osassa tutustumme Euroopan historian professori Laura Kolbeen.

Kirjallisuus on se väline, jolla ravitsen itseäni henkisesti. Yhtä lailla kuin tarvitsen ruokaa ravinnokseni, tarvitsen kirjallisuutta. Toisella täytetään maha, toisella päänuppi. Kirja on minulle paljon muutakin kuin lukua. Se on myös esteettinen esine, jossa ulkonäkö, haju ja pinta ovat merkittävässä roolissa. Kirja on taideteos, johon on aina ilo tarttua.

Meillä on aina luettu kotona paljon. Äitini oli journalisti, joka myös vapaa-aikanaan luki mielellään. Lukevan ihmisen mallin olen saanut häneltä. Lapsuudessani ruotsalaiset lastenkirjat olivat keskeisiä. Etenkin **Astrid Lindgrenin** Peppi Pitkätossu. Myös *Tenavat* ja *Aku Anikka* -sarjakuva, jota vaarini luki minulle ja veljelleni, olivat tärkeitä. Kuitenkin kaikkein eniten pidin siitä, että minulle luettiin **Marian Potterin** lastenkirjaa *Jere Jarruvaunu*. Opittuani lukemaan itse ahmin paljon *Viisikoita* ja erilaisia tyttökirjoja. Kuulun siihen sukupolveen, jolle TV ei ole ollut vielä sellainen päiväntäyttävä, mitä se nykyään on. Olen kirjastosukupolvea, jolla filmit pyörivät omassa päässä.

Ensimmäinen maailmaa murtava kirjallinen muisto liittyy **Mika Waltarin** *Sinuhe egyptiläiseen*, jonka luin ensimmäistä kertaa kaksitoistavuotiaana. Oli kesä ja muut suvun urheilulliset nuoret pelasivat ulkona sulkapalloa ja tanssivat balettia ja minä istuin sisällä mökissä lukemassa Sinuhea. Se imi todella mukaansa. En ole uskaltanut tarttua siihen uudestaan, koska se oli aikanaan niin suuri tunne-elämys.

Meille tuli kotiin mielettömät määrät lehtiä. Toimittajan tyttärenä olen lukenut painettua sanaa hyvin paljon pienestä pitäen. Äitini tosin huolestui, kun kaksitoistavuotiaana luin naapurin tytön kanssa intohimoisesti *Kultasarjaa* ja *Herttasarjaa*, jotka olivat kevyitä romanttisia tarinoita sisältäneitä sarjakuvalehtiä. Vuoden sisällä me saimme niistä kuitenkin tarpeeksemme. Myös veljeni *Jerry Cotton* ja *Korkeajännitys* sarjakuvat oli jostain syystä itselleni hyvin mieluista luettavaa.

Historiallisista romaaneista aloin kiinnostumaan oppikouluikäisenä. Venäläisestä kirjallisuudesta tuli minulle koko kouluajan kestänyt tärkeä harrastus. Tähän vaikutti isäni puoleisen suvun juuret, jotka tulevat Viipurista ja Pietarista. Olin hyvin vaikuttunut 1800-luvun venäläisyydestä. Esimerkiksi **Leo Tolstoin** *Sota ja rauha* ja *Anna Karenina* olivat suuria lukuelämyksiä. Suosikkejani olivat kuitenkin **Anton Tšehovin** novellit, joita minulla on edelleen metritolkulla hyllyssä. motiivini tulla lukemaan historiaa, oli nimenomaan halu selvittää 1800-luvun Suomi-Venäjä kuvioita.

Tyttönormaalilyseossa, jossa kävin oppikoulun, vallitsi 1970-luvulle tyypillinen, vahvasti yhteiskunnallinen latinki. Siinä maailmassa Suomi-Neuvostoliitto kuvio oli niin keskeinen, että väkisininkin kiinnostui aiheesta. Siksi luin paljon tutkimus- ja yhteiskunnallista kirjallisuutta jo tuossa iässä. Esimerkiksi neuvostoliittolaisen historian tutkija **Juri Komissarovin** Suomen lähihistoriaan kantaa ottaneet teokset kuuluivat asiaan. Toinen keskeinen kirjailija oli aikansa vallankumouspapitar ja kansalaisaktivisti **Angela Davis**. Davis vieraili Suomessa ja äitini toi kotiin hänen omaelämäkertansa *Sydämeni halusi vapautta* nimikirjoituksella varustettuna. Siitä muodostui eräänlainen seitsemänkymmentäluvun raamattuni. Kokonaan toinen ulottuvuus oli Latalaisen Amerikan ja Kiinan kirjallisuus. 1970-luvun henkeen kuului olla kiinnostunut kansainvälisistä asioista.

En tiedä olinko nuorena keskivertoa kovempi lukija. Luin toki paljon, mutta niin tekivät kaikki muutkin ystäväpiiristäni. Tulimme kaikki perheistä, joissa arvostettiin lukemista, opiskelua ja yhteiskunnallista debatointia. Olimme lisäksi kilttejä tyttöjä ja luimme jo sen tähden, että meidän käskettiin lukea.

Lukioiässä suuren vaikutuksen itseäni teki **Vilhelm Helanderin** ja **Mikael Sundmanin** tutkimus *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista*. Se avasi yhteiskunnallisen keskustelun siitä, mistä koostuu hyvä kaupunkiympäristö. Pohdin paljon tätä tematiikkaa ja harrastin arkkitehtuurikirjallisuutta. Muistan olleeni hyvin järkyttynyt siitä kuinka vanhaa rakennusperintöä pantiin tuohon aikaan matalaksi. Kaunokirjallisuutta en lukenut enää yhtä paljon kuin aikaisemmin. **Henrik Tikkasen** *Katu – sarja*, muutamat Heinrich Böllin teokset ja **Günter Grassin** *Peltirumpu* ovat kuitenkin jääneet mieleen hienoina lukuelämyksinä. *Tuntematonta sotilasta* yritin kahlata läpi, mutta se ei siinä vaiheessa oikein uponnut. **Väinö Linnan** teoksista *Täällä Pohjantähden alla* sen sijaan kolahti. Se sopi aiheeltaan paremmin oman yhteiskunnallisen heräämiseeni kanssa. Kuuluin teinikuntaan ja harrastin laajasti yhteiskunnallisia asioita. En kuitenkaan minkään puoleen kautta. Ei elämä kuitenkaan ollut pelkkää yhteiskunnallista paatosta. Kesäisin luin mökillä lähinnä dekkareita ja romantiikan ajan klassikoita.

Historia oli lempiaineeni, eikä opiskelupaikan valinta ollut siksi vaikeaa. Päätin jo alaluokilla, että minusta tulee isona historianopettaja. Vaikka olin kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista, en koskaan harkinnut pyrkiväni lukemaan esimerkiksi poliittista historiaa. Olin kiinnostunut historiasta laaja-alaisemmin ja historianlaitos oli minulle itsestään selvä valinta.

Opiskeluaikana jatkoin rakennus- ja kaupunkikulttuuriin liittyvää harrastustani, joka syveni ajan myötä entisestään. Peruskurssivaiheessa ehkä suurimman vaikutuksen tekivät **Veikko Litzenin** *Keskiajan kulttuurihistoria* ja **Georg Henrik von Wrightin** *Humanismi elämänasenteena*. Myös yhdysvaltalaisen antropologi **Marjorie Shostakin** *Nisa. Kung-naisen tarina* vaikutti lähtemättömästi omaan maailmankuvaani. Ymmärsin, että loppujen lopuksi ihminen on aina samanlainen ajasta ja paikasta riippumatta.

Peruskurssivaiheessa ajauduin – tuolloin nuoren assistentin - **Päivi Setälän** vaikutuspiiriin ja tätä kautta liityin mukaan laitoksen antiikki- ja Rooma-ryhmään. Italiasta tuli se opiskeluaikojeni iso juttu. Gradun jälkeen piti kuitenkin tehdä päätös siitä jatkaako antiikintutkijana vai siirtyä joihinkin muihin teemoihin. Päätin lopulta liukua hieman lähemmäs Pohjolaa ja keskittyä kaupunkihistoriaan.

Jos 1970-luku oli minulle Venäjä-identiteetin suodatusta, niin 1980-luku oli kaupunki-identiteetin. Olin Eteläsuomalaisen osakunnan kuraattori ja pohdin kaupunkia kotiseutuna. Kirjoittaessani tutkimusta *Kulosaari – unelma paremmasta tulevaisuudesta*, kysymykset siitä, mitä kaupunki kulttuurisesti merkitsee, nousivat itselleni erittäin tärkeiksi. Kaupunkihistorian ja porvarillisen keskiluokan tutkiminen ei ollut Suomessa tuohon kovin suosittua. Tässä suhteessa seitsemänkymmentäluku jatkui pitkälle kahdeksankymmentäluvulle. Vaikutteita sai hakea ulkomailta. Muun muassa englantilaisten 1800-luvun yhteiskunnallisten esteetikkojen **William Morrisin** ja **John Ruskinin** työt olivat todella tärkeitä. Mainitsemisen arvoinen on myös ruotsalaisten etnologien **Jonas Frykmanin** ja **Orvar Löfgrenin** yhteisteos *Svenska vanor och ovanor*. Vuosi 1989 oli historiapoliittisesti erittäin tärkeä ja käänteentekevä. Maailman muuttuessa myös kotimainen kaupunkitutkimus koki valtaisan arvonnousun.

Oman kirjan julkaiseminen tuntui mahtavalta. Olin koko prosessista hyvin innoissani ja kävin seuraamassa väitöskirjan taittamista Otavan tiloissa. Tuntui suurenmoiselta nähdä kuinka sana ja kuva alkoivat elää toistensa kanssa. Jopa niin suurenmoiselta, että ajoin kolarin lukiessani taittoversiota autossa. *Kulosaari* oli lopulta se koepallo, joka sai minut valitsemaan tutkijan ammatin. Opettajan ammatti ei enää kiinnostanut.

Olen kokenut itseni aina pikemminkin sitkeäksi ja ahkeraksi, kuin lahjakkaaksi. Huippulahjakkuus ei tutkijan elämässä yksin riitä. Täytyy olla tahtoa, sitkeyttä ja ennen kaikkea pitää sietää epävarmuutta. Paratiisi ei aukene heti. Intohimoa tulisi tuntea jo pelkkää työtä kohtaan.

Kaunokirjallisuutta luen enää harvakseltaan, mutta tietokirjallisuutta työkseni ja vapaa-ajalla sitäkin enemmän. Suhteeni kotimaisiin romaaneihin on muodostunut jopa hieman vältteleväksi. Koetan silloin tällöin lukea tapetilla olevaa kirjallisuutta, usein aika innottomasti. Kotimaisista pidän Hannu Raittilasta. Tutkimus- ja tietokirjallisuuden lisäksi luenkin nykyisin lähinnä muistelmia. Uusin aluevaltaus on keski- ja itäeurooppalainen kirjallisuus. Kroatialaisen Slavenca Draculicin teoksen ja unkarilaisen Nobel-voittaja **Imre Kertészin** tuotanto ovat olleet pysäyttävää luettavaa. **Kjell Westön** *Leijat Helsingin yllä* oli teos, josta pidin kovasti. Tosin lähinnä siksi, että se kuvaa omaa kotiseutuani 1960-1980-luvuilla.

Suhteeni kirjallisuuteen on muuttunut elämäni aikana valtavasti. Harrastuksesta on tullut työ. Minulla on aina kesken noin kymmenisen eri kirjaa, joista koetan selviytyä parhaani mukaan. Suurin ongelma onkin ajanpuute. On valtavan paljon hienoa kirjallisuutta, joka jää lukematta. Kaikkea ei ehdi lukea, vaikka haluaisikin.

Huomaan, että selektiivisyys ja kriittisyys ovat kasvaneet iän myötä. Minulle ei toisaalta tuota ongelmaa jättää kirjaa kesken, jos en pidä siitä. Onneksi näin ei käy kovin usein.

Laura Kolben historianlukijan top 6

1. Leo Tolstoi: Sota ja Rauha (1865-1869)

Klassikkojen klassikko. Ihmisyuden korkea veisu, joka tulee lukea, ymmärtää ja osata.

2. Viktor Hugo: Kurjat (1862)

Universaali tarina. Eurooppalaista sosiaalhistoriaa parhaimmillaan. Upea 1800-luvun maailmankuvan muotoutumisen kuvaus.

3. Johan Ludvig Runeberg: Vänrikki Stoolin tarinat (1848-1860)

Tätä ei pidä lukea yksin nojatuolissa istuen, vaan ääneen yleisölle. Todellinen elämys ja hieno kuvaus suomalaisten moraalisisista ominaisuuksista.

4. Charles Dickens: Oliver Twist (1837-1839)

Nuoruuden kova juttu.

5. Mika Waltari: Sinuhe Egyptiläinen (1945)

Universaali ihmisyuden kuvaus ja upea tarina. Voi lukea joko aikalaiskuvauksena tai historiallisena romaanina.

6. Pentti Saarikoski, Pekka Tarkka (toim.): Nuoruuden päiväkirjat (1984)

Mainio kuvaus siitä, mitä intellektuaalinen elämä voi parhaimmillaan ja pahimmillaan olla Helsingin yliopistossa.